

Magdalena Frańczuk

Katedra Prawa Publicznego

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Koncepcja regulacji sharia zones w wybranych krajach Unii Europejskiej

Streszczenie

Opracowanie ma na celu syntetyczne przedstawienie problematyki związanej z możliwością wprowadzenia do tradycyjnych obszarów miejskich kultury zachodniej stref prawa szarijatu, tzw. *sharia zones*. W celu zobrazowania problemu przywołano aktualne statystyki i prognozy dotyczące liczby ludności muzułmańskiej zamieszkującej obszar Unii Europejskiej oraz szeroko komentowane w mediach przykłady proponowanych regulacji *sharia zones* w wybranych miastach europejskich. Problematyka opracowania jest aktualna w największych krajach Unii Europejskiej i ciekawa zarówno z socjologicznego, jak i prawnego punktu widzenia.

Słowa kluczowe: prawo szarijatu, ludność muzułmańska, Unia Europejska, strefy.

1. Wprowadzenie

W dobie globalizacji powszechne stało się mieszanie kultur. Do tradycyjnej kultury Zachodu, a zatem kultury krajów Unii Europejskiej, islam wkroczył przede wszystkim wraz z napływem dużej liczby imigrantów muzułmańskich. Stałe powiększanie się ich społeczności spowodowało w niektórych miastach

Unii powstanie swego rodzaju gett¹ (dzielnic) muzułmańskich. Bardziej radykalni przedstawiciele islamu wystąpili z projektem objęcia takich obszarów miejskich specjalnymi strefami regulowanymi przez prawo szarijatu. Niniejsze opracowanie ma na celu syntetyczne przedstawienie problematyki związanej z możliwością wprowadzenia do tradycyjnych obszarów miejskich zachodniej kultury stref prawa szarijatu, tzw. *sharia zones*. By zobrazować problem, przywołano aktualne statystyki i prognozy dotyczące liczby ludności muzułmańskiej zamieszkującej obszar Unii Europejskiej oraz szeroko komentowane w mediach przykłady proponowanych regulacji *sharia zones* w wybranych miastach europejskich. Problematyka opracowania jest aktualna w największych krajach Unii Europejskiej i ciekawa zarówno z socjologicznego, jak i prawnego punktu widzenia.

2. Przegląd statystyk

Doktryna Mahometa zyskała bardzo wielu zwolenników, którzy tworzą obecnie jedną z najliczniejszych grup religijnych w świecie i, siłą rzeczy, wywierają istotny wpływ na kulturę Zachodu [Khan 2002, s. 7]. Jak wskazuje G.M. Sardar i M.W. Davies [2005, s. 13], islam wyznawany przez 1,3 miliarda ludzi jest drugą co do wielkości religią świata. Co piąty mieszkaniec ziemskiego globu jest muzułmaninem. Współcześnie muzułmańskie mniejszości zamieszkują licznie Europę Zachodnią.

Jak wskazano w sprawozdaniu „Muzułmanie w Unii Europejskiej” [Muslims... 2006], istniejące statystyki demograficzne zawierają jedynie szacunkowe dane dotyczące liczby muzułmanów mieszkających w Unii Europejskiej. Najbardziej ostrożna liczba oparta na oficjalnych obliczeniach i szacunkach organizacji pozarządowych wynosi 13 milionów, co odpowiada 3,5% populacji UE ogółem. Muzułmanie są drugą co do wielkości grupą religijną w wielowyznaniowym społeczeństwie UE. Stanowią wysoce zróżnicowaną zbiorowość osób o różnym pochodzeniu etnicznym, odmiennych językach, tendencjach świeckich i religijnych, tradycjach kulturowych i przekonaniach politycznych. Muzułmanie z Turcji, Afryki Północnej, Bliskiego Wschodu, Pakistanu, Bangladeszu i byłej Jugosławii dominują w populacjach muzułmańskich Unii Europejskiej. Znaczna ich liczba posiada obywatelstwo UE [Główne zagadnienia... 2006].

Szacowana populacja muzułmanów w ogóle ludności w 2010 r. wynosiła: w Europie – 6,0%, a na świecie ogółem – 23,4% [The Future... 2011]. W tabeli 1

¹ Jak wskazują M. Szczepański i W. Ślęzak-Tazbir [2007, s. 34–35], getto w ujęciu socjologicznym to taki wyodrębniony obszar w przestrzeni miejskiej, który można opisać za pomocą specyficznych, jemu tylko przynależnych cech.

przedstawiono dane statystyczne dotyczące liczby muzułmanów w wybranych krajach europejskich.

Tabela 1. Muzułmanie w wybranych krajach Europy

Kraj	Szacunkowa populacja muzułmanów w 2010 r.	Procent muzułmanów w ogólnej ludności w 2010 r.	Prognozowana populacja muzułmanów w % do 2030 r.
Albania	2,6 mln	82,1	83,2
Austria	475 tys.	5,7	9,3
Belgia	638 tys.	6,0	10,2
Bośnia-Hercegowina	1,5 mln	41,6	42,7
Bułgaria	1 mln	13,4	15,7
Czarnogóra	116 tys.	18,5	21,5
Dania	226 tys.	4,1	5,6
Francja	4,7 mln	7,5	10,3
Grecja	527 tys.	4,7	6,9
Hiszpania	1 mln	2,3	3,7
Holandia	914 tys.	5,5	7,8
Kosowo	2,1 mln	91,7	93,5
Niemcy	4,1 mln	5,0	7,1
Norwegia	144 tys.	3,0	6,5
Rosja	16,3 mln	11,7	14,4
Serbia	280 tys.	3,7	5,1
Szwajcaria	433 tys.	5,7	8,1
Szwecja	451 tys.	4,9	9,9
Wielka Brytania	2,8 mln	4,6	8,2
Włochy	1,5 mln	2,6	5,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych The PEW Forum on Religion & Public Life [The Future... 2011].

W Polsce liczbę muzułmanów szacuje się na ok. 20 tysięcy, co stanowi 0,1% ogółu ludności. Według prognoz do 2030 r. liczba ta nie wzrośnie i będzie się utrzymywać na dotychczasowym poziomie [The Future...]. Większość muzułmanów w Polsce ma pochodzenie tatarskie, pozostali to imigranci wyznający islam – głównie osoby, które przyjechały do Polski na studia i tu pozostały. Niektóre z nich uzyskały status uchodźców. W Polsce w porównaniu z krajami Europy Zachodniej istnieje niewiele organizacji zrzeszających muzułmanów, jedną z nich jest Centrum Muzułmańskie działające w Warszawie. Podobnie nieliczna populacja muzułmanów mieszka w Estonii, na Białorusi, Litwie, Węgrzech, w Czechach, na Słowacji czy w Irlandii Północnej.

Analizując charakter społeczności muzułmańskiej zamieszkującej obszar Unii Europejskiej, trzeba wskazać, że są to głównie osoby posiadające obywatelstwo unijne, ale pochodzące z krajów muzułmańskich i wyznające islam. Społeczność tę należy odróżnić od populacji obcokrajowców niebędących obywatelami UE, a rezydujących w państwach członkowskich. Ta populacja została szczegółowo zobrazowana przez badania Eurostatu w publikacji *Migrants in Europe* [2011]. Największy odsetek obcokrajowców według tych badań rezyduje w Republice Federalnej Niemiec, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Włoszech i Francji. Szacuje się, że w całej Unii obcokrajowcy stanowią 6,4% ogółu ludności. Szczegółowa analiza zmian demograficznych i ich długoterminowych prognoz na terenie Unii Europejskiej została zamieszczona w publikacji [Lanzieri 2011].

3. Sharia zones w wybranych krajach UE

3.1. Uwagi ogólne

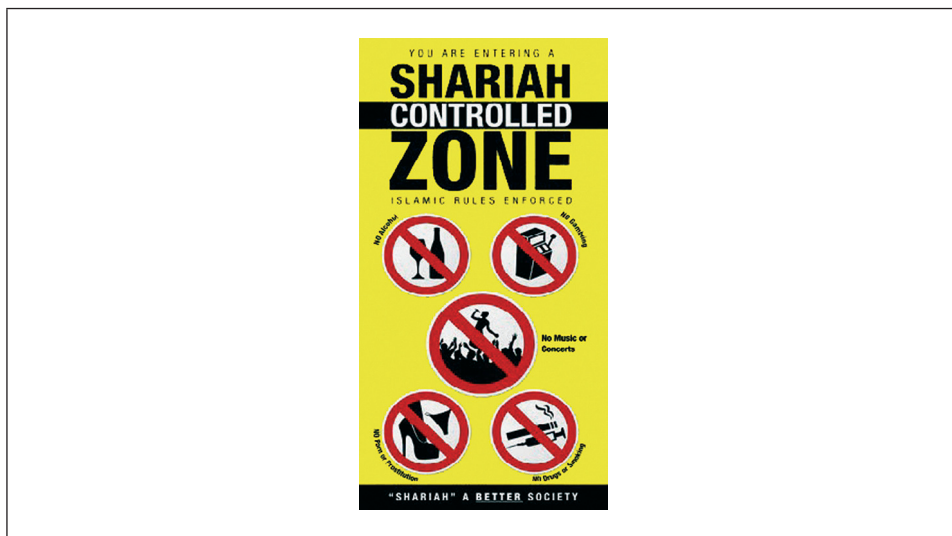
Jak wskazuje Z. Bauman [2011, s. 55], „życie wielu, a być może większości z nas Europejczyków, upływa dziś w diasporze (...) i pośród diaspor. Po raz pierwszy stawia ono na porządku dnia problem «sztuki współżycia z różnicą». (...) Inaczej niż w przeszłości bliskie sąsiedztwo obcych zapowiada się dziś na stałe, a zatem domaga się wypracowania lub nabycia umiejętności obcowania na co dzień z formami życia odmiennymi od naszej”.

W niektórych państwach europejskich przedstawiciele społeczności muzułmańskiej, jak też niektórzy politycy partii rządzących postulują wprowadzenie do porządków praw krajowych elementów prawa szarijatu. W dyskusji słychać jednak wyraźnie głos sprzeciwu, a kwestia ta pozostaje ciągle otwarta. Wprowadzenie regulacji szarijatu do zamieszkałych przez muzułmanów dzielnic budzi kontrowersje. Wydaje się, że takie autonomiczne getta nie służyłyby ani samej społeczności muzułmańskiej, ani społeczności niemuzułmańskiej. Z pewnością muzułmanie zamieszkali w „zonach” nie byłoby w stanie integrować się ze społecznością niemuzułmanów i *vice versa*. Wprowadzenie stref szarijatu w krajach, które są oparte co do zasady na tradycji niemuzułmańskiej, prawdopodobnie spowodowałyby postępujące wyobcowanie ludności zamieszkującej takie dzielnice. Poprzez tworzenie stref regulowanych przez szariat nie da się stworzyć jednolitego społeczeństwa opartego na zasadach demokracji i tolerancji, a zatem społeczeństwa, jakiego model jest priorytetem Unii Europejskiej. Można i powinno się natomiast szanować odrębność obu kultur – zachodniej i muzułmańskiej. Kultury te, także na poziomie normatywnym, mogą z powodzeniem współistnieć w duchu porozumienia i tolerancji. Tworzenie odrębnych, szczerze zamkniętych prawem wyznaniowym dzielnic muzułmańskich najprawdopodobniej nie tylko nie sprzyjałoby harmonizowaniu kultur i asymilacji

imigrantów a nawet mogłoby prowadzić do jeszcze większego wykluczenia społecznego – i to zarówno ludności muzułmańskiej, jak i ludności niemuzułmańskiej, która miałaby wstęp do takich obszarów tylko pod specjalnymi warunkami. Wydaje się zatem, że wyodrębnienie *sharia zones* mogłoby w sytuacjach ekstremalnych godzić w typowe zasady i wartości demokratycznego państwa prawnego i pogłębiać różnice pomiędzy mieszkańcami tych samych krajów.

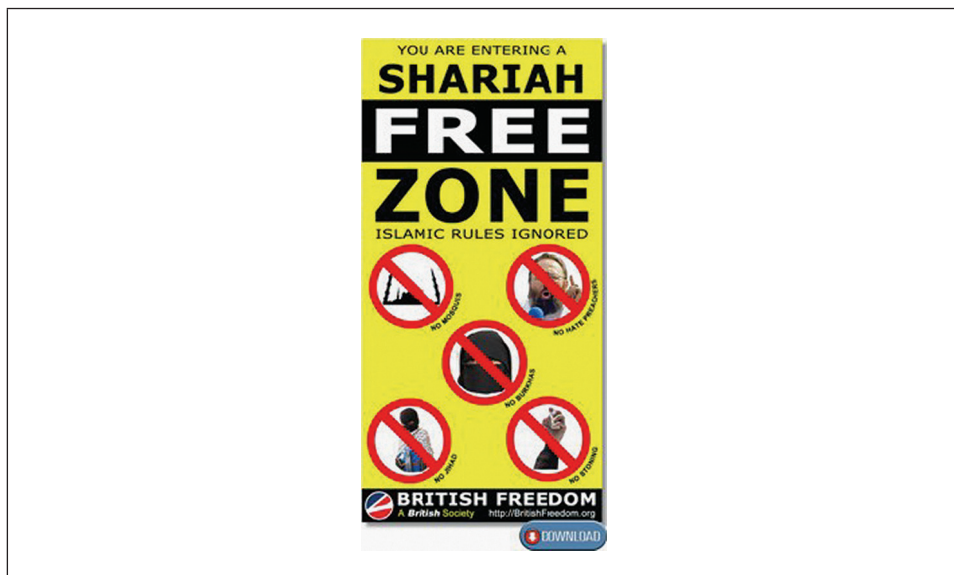
3.2. Propozycje wprowadzenia sharia zones w Wielkiej Brytanii

W Wielkiej Brytanii, w lipcu 2011 r., w niektórych dzielnicach Londynu pojawiły się żółte plakaty z napisem *Shariah Controlled Zone* informujące: „Wkraczasz do strefy kontrolowanej przez szariat: zasady islamu będą egzekwowane” (rys. 1). Plakaty komunikowały, że w danej strefie całkowicie zakazane są alkohol, hazard, muzyka i koncerty, pornografia i prostytutka oraz narkotyki i palenie, a zatem to, co określane jest w prawie koranicznym jako *haram*. Według brytyjskich mediów kampania została zainicjowana przez ekstremistycznego islamistycznego kaznodzieję i byłego prawnika A. Choudary’ego, byłego przywódcę zlegalizowanej grupy Islam4UK. Rady dzielnicowe w Londynie usunęły szarijackie plakaty [*Salafici chcą...* 2011]. W odpowiedzi na ideę wprowadzenia stref szarijatu w Wielkiej Brytanii przeciwnicy tego pomysłu przez analogiczną kampanię plakatową zamanifestowali swoje stanowisko (rys. 2).

Rys. 1. Plakat kampanii *Shariah Controlled Zone*

Źródło: <http://21stcenturywire.files.wordpress.com/2011/08/sharia-law-zone.jpg> (data dostępu: 9.01.2012).

Rys. 2. Plakat stanowiący odpowiedź The British Freedom Party na plakaty *Shariah Controlled Zone*

Źródło: <http://britishfreedom.org/shariah-free-zone-leaflet> (data dostępu: 28.07.2011).

Orędownikiem implementacji prawa szarijatu do systemu prawa Wielkiej Brytanii jest wspomniany A. Choudary. Jak podaje Q. Wiktorowicz, urodził się on w 1967 r. w Wielkiej Brytanii, studiował medycynę na Uniwersytecie Southampton, jednak zrezygnował z tego kierunku, odbył studia prawnicze i wybrał zawód adwokata. Następnie został przewodniczącym Stowarzyszenia Prawników Muzułmańskich (The Society of Muslim Lawyers). Potem związał się z organizacjami islamistycznymi, m.in. z kontrowersyjną organizacją Al-Muhajiroun, która została rozwiązana decyzją rządu brytyjskiego. Brał udział w organizowaniu kilku antyzachodnich demonstracji i nielegalnych protestów w Londynie. A. Choudary ostatecznie stał się rzecznikiem organizacji Islam4UK. Jest obecnie szeroko krytykowany przez media (które określają go jako ekstremistę), a także przez większość brytyjskich muzułmanów². W tym miejscu warto przywołać wywiad, jaki amerykańska telewizja Fox przeprowadziła w lutym 2011 r. z A. Choudarym. W rozmowie z dziennikarką wezwał on amerykańskich muzułmanów i niemużmanów do rozmowy o islamie jako alternatywie dla demokracji i obecnie obowiązującego w Stanach Zjednoczonych prawa. Zwrócił się też do reszty ludzi na świecie, głosząc wyższość prawa szarijatu (jako według muzułmanów prawa

² Więcej na ten temat [Wiktorowicz 2005, s. 248].

pochodzącego wprost od Boga) nad jakimkolwiek innym porządkiem. Ponadto A. Choudary w przywołanym wywiadzie stwierdził, że „najnowsze rewolucje w krajach muzułmańskich wybuchły nie jako odzew na presję ze strony rządzących, ale stanowią wynik odejścia od boskiego prawa, są wyrazem tego, że ludzie kształtują prawo według swojej woli i potrzeb. Współczesny świat podupada, ponieważ szarijat nie jest implementowany na poziomach krajowych i nie ma systemu edukacyjnego, który uczyłby ludzi, że islam jest rozwiązaniem wszystkich spraw wewnątrz społeczeństwa”.

Według Choudary'ego wielu muzułmanów się sekularyzowało. Stało się tak ze względu na to, że mieszkają oni na zachodzie i nie mają dostępu do szkół szarii. W przeciwieństwie do chrześcijaństwa, zdaniem A. Choudary'ego, „religia islamu nie ogranicza się do kościoła, a powinna być zaszczerpiona bezpośrednio w społeczeństwie” [Interview: Muslim... 2011]. Tego typu wystąpienia i poglądy zapoczątkowały debatę na temat możliwości wprowadzenia stref szarijatu do rzeczywistości brytyjskiej.

Warto wspomnieć za A. Parzymies i A.S. Nalborczyk [2003, s. 152], że od czasu wydania *Szatańskich werseł* Salmana Rushdiego w 1989 r. nasiliły się wśród brytyjskich muzułmanów żądania wprowadzenia zgodnej z wymogami islamu – zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym – edukacji dla dzieci muzułmańskich, prawnego uznania kodeksu rodzinnego opartego na szarijacie czy równoprawności wszystkich religii w brytyjskiej ustawie definiującej świętokradztwo. Islam jednak zagościł w Wielkiej Brytanii dużo wcześniej, głównie za pośrednictwem kolonialnej przeszłości tego kraju. Obecnie muzułmanie stanowią drugą (po anglikanach) co do wielkości grupę wyznaniową w tym kraju.

3.3. Niemcy

Ludność muzułmańska zaczęła napływać masowo do Niemiec w latach 60. XX w., kiedy to Niemcy podpisały umowy dotyczące możliwości przyjazdu w celach zarobkowych obywateli z takich krajów, jak np. Maroko, Tunezja czy Turcja. Z czasem przyjeźdźni osiedlili się na stałe i liczba napływowych muzułmanów znacznie wrosła. Obecnie w Niemczech działa wiele organizacji skupiających muzułmanów, takich jak Centralna Rada Muzułmanów w Niemczech (Zentralrat der Muslime In Deutschland – ZMD) czy Islamska Rada Republiki Federalnej Niemiec (Islamrat für die Bundesrepublik Deutschland). Na stronie ZMD można przeczytać: „Postrzegamy siebie jako część tego kraju i jego społeczeństwa. Nazywamy go domem. Integracja islamu i muzułmanów w niemieckim systemie politycznym i społeczeństwie jest jednym z naszych największych wyzwań i problemów” (<http://zentralrat.de>). Tak jak to wskazano w tabeli 1, muzułmanie w Niemczech stanowią ok. 5% całej populacji, czyli ok. 4,1 mln.

Tak duża i ciągle rosnąca liczba muzułmańskich imigrantów stała się w ostatnim czasie głównym tematem debaty publicznej w Niemczech.

Do dyskusji na temat problemów z integracją kilku milionów imigrantów z krajów muzułmańskich zasadniczo przyczyniła się wydana w 2010 r. książka członka zarządu Bundesbanku, socjaldemokraty T. Sarrazina pt. *Deutschland schafft sich ab: Wie wir unser Land aufs Spiel setzen*³. Autor twierdzi w niej m.in., że przybysze z krajów islamskich, w dużej części niewykształceni, tworzą „równoległe społeczeństwo”, swoiste państwo w państwie, przez co ich integracja jest utrudniona, a w efekcie przysparzają państwu więcej kosztów socjalnych, niż wart jest ich wkład w rozwój gospodarki.

Jak w stwierdził A. Widzyk [2010], książka T. Sarrazina budzi kontrowersje i oburzenie. Sarrazin bronił swojej opinii, mówiąc, że „jest ona poparta empirycznie i logiczna, a społeczeństwo przechodzi poważne jakościowe i kulturowe przemiany. Imigracja koncentrowała się w minionych dziesięcioleciach w coraz większym stopniu na niewykształconych warstwach z krajów ukształtowanych przez islam”. Według niego problemów z integracją nie mają przybysze ze wschodniej Europy czy państw azjatyckich, lecz przede wszystkim 4–6 milionów imigrantów z państw muzułmańskich. „Nawet w drugim i trzecim pokoleniu ci imigranci są w mniejszym stopniu zintegrowani, jeśli chodzi o edukację czy rynek pracy – powiedział. – Przyczyną tych problemów nie jest pochodzenie etniczne, ale pochodzenie z islamskiego kręgu kulturowego (...) kultura ta ukształtowała imigrantów w sposób, który nie da się pogodzić ze stylem życia i kulturowymi wartościami świeckiego społeczeństwa” [Widzyk 2010]. Po publikacji kontrowersyjnej książki politycy niemieccy zaczęli poszukiwać sposobu na rozwiązanie problemu lepszej integracji imigrantów. Jednym z wielu pomysłów było proponowane przez partię SPD ustanowienie Ministerstwa do spraw Oświaty i Integracji, a także wprowadzenie dla dzieci imigrantów obowiązku przedszkolnego, tak by od najmłodszych lat opanowywały one język niemiecki. Z kolei minister sprawiedliwości S. Leutheusser Schnarrenberger z liberalnej partii FDP stwierdziła, że już u czterolatków należy sprawdzać znajomość języka niemieckiego, a imigranci powinni obowiązkowo uczęszczać na kurs językowy. Niemiecki minister spraw wewnętrznych (w latach 2009–2011) T. de Maiziere opowiedział się natomiast w wywiadzie prasowym dla dziennika „Rheinische Post” za wprowadzeniem do szkół lekcji religii islamskiej. Miałyby to służyć lepszej integracji muzułmańskich imigrantów w społeczeństwie Niemiec. W jego ocenie wykształceni w Niemczech imamowie powinni też posługiwać się językiem niemieckim [*Szef niemieckiego...* 2011]. Jak wskazuje U. Greiner, poglądy zbliżone do Sarrazina podzielał natomiast poniekąd lider partii CSU i premier rządu Bawarii H. Seehofer, który stwierdził

³ Tytuł można przetłumaczyć jako „Niemcy likwidują się same: Jak wystawiamy nasz kraj na ryzyko”.

[Kaźmierczak 2011]: „wydaje się oczywiste, że imigranci z obcych kręgów kulturowych – przede wszystkim z Turcji i krajów arabskich – mają większe trudności z integracją”. Zdaniem Seehofera należy więc ograniczyć skalę migracji z tych regionów świata. W sposób zdecydowany od Sarrazina odciął się natomiast poprzedni prezydent Republiki Federalnej Niemiec, Ch. Wulff, który podkreślał, że jest prezydentem wszystkich mieszkańców Niemiec, w tym także muzułmanów. Wulff stwierdził, że „islam stał się częścią Niemiec na równi z tradycją judeochrześcijańską” [Greiner 2010]. Jak podawała prasa, z wizją islamu jako „części Niemiec” zdecydowanie nie zgodził się były minister spraw wewnętrznych (2011–2013) H.-P. Friedrich. Kanclerz Niemiec A. Merkel oficjalnie zdystansowała się od skandalizującej książki Sarrazina, ale jak wskazuje Ł. Kaźmierczak [2011], przyznała, że próba stworzenia wielokulturowego społeczeństwa niemieckiego nie powiodła się. W praktyce nie zadziałała koncepcja „multikulti” – społeczeństwa, w którym ludzie o różnym zapleczu religijnym, kulturowym, etnicznym „żyliby obok siebie” szczęśliwie i zgodnie. W następstwie tego stwierdzenia można wkrótce spodziewać się konkretnych zmian w prawie. Rzecznik niemieckiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych potwierdził oficjalnie, że rząd pracuje nad zaostrzeniem polityki dotyczącej integracji imigrantów. Postulowane jest m.in. zaostrzenie kar za stosowanie obyczajowych praktyk niezgodnych z niemieckim prawem oraz za odmowę uczestnictwa w kursach integracyjnych [Spór o... 2011].

T. Sarrazin musiał zrezygnować z funkcji w Bundesbanku, ale jego poglądy okazały się popularne, a sondaże dowiodły, że większość Niemców zgadza się z wieloma opiniami wyrażonymi w jego książce [Spór o... 2011]. Jak poinformował tygodnik „Bild am Sonntag”, z sondaży wynika, że co piąty Niemiec wykazał poparcie dla Sarrazina [Szef niemieckiego... 2010]. Badania przeprowadzone przez Fundację im. Friedricha Eberta⁴ wykazały, że prawie 60% respondentów poparło ograniczenie swobody praktyk religijnych niemieckich muzułmanów (na terenach dawnej NRD chciało tego aż 75,7% badanych). Niemal tyle samo osób podpisało się pod stwierdzeniem: „Nie lubię Arabów” (w 2003 r. uważało tak 44% ankietowanych).

3.4. Dania

Podobnie jak w przypadku Wielkiej Brytanii, w Danii ekstremistyczne ugrupowanie islamskie, tzw. salafici, nazywający siebie Kaldet til Islam (wezwanie do islamu), wystąpiło z postulatami utworzenia w Kopenhadze stref, w których zamiast prawa i konstytucji duńskiej obowiązywałoby tradycyjne prawo muzułmańskie, czyli szariat. Według duńskiego dziennika „Jyllands-Posten” Kaldet til

⁴ http://www.feswar.org.pl/fes2009/01fes/index_fes.php.

Islam planowało wprowadzić strefy obowiązywania szarijatu początkowo w okolicach Tingbjerg, na przedmieściach Kopenhagi, następnie na innych obszarach, a ostatecznie także w innych rejonach Danii. Strefy byłyby całodobowo monitorowane i patrolowane – zwracano by uwagę na tych, którzy piją, uprawiają hazard, chodzą na dyskoteki lub angażują się w inne aktywności postrzegane przez grupę jako naruszenie zasad islamu.

Salafizm jest kierunkiem skrajnie ortodoksyjnym. Muzułmańska Rada Wspólna (MJC), która jest organizacją parasolową dla stowarzyszeń muzulmańskich w Danii, potępiła plany wprowadzenia stref szarijatu. Rzecznik prasowy MJC Mustafa Gazen przestrzegł: „nie powinniśmy pozostawać ślepi na ich ekstremizm w naszym społeczeństwie. (...) Problemem jest to, że wielu młodych ludzi znajduje się w sytuacji, w której są wrażliwi na takie poglądy. Musimy zacząć już na etapie szkoły i koncentrować się na ich uczestnictwie w demokracji” [*Salafici...* 2011]. Gazen dodał, że ugrupowanie salafickie jest małe, a w samej Danii żyje 40 tys. muzulmanów, którzy nie podzielają poglądów tej grupy [*Salafici...* 2011]. Duńska premier i przywódczyni Partii Socjaldemokratycznej H. Thorning-Schmidt skrytykowała żądania salafitów. W wystąpieniu podczas kongresu partii oświadczyła, że „najlepiej byłoby dla wszystkich, aby ci, którzy chcą szarijatu w Danii, opuścili ją, przenosząc się do krajów, gdzie takie prawo już obowiązuje”. Zwróciła także uwagę, że „ekstremiści są mniejszością wśród społeczności muzulmańskiej, która chce, by jej dzieci zintegrowały się ze społeczeństwem duńskim, nie zapominając o swoich korzeniach” [*Szariat w Danii?... 2011*].

3.5. Belgia

Jak wskazuje G. Sorman [2007, s. 240], do Belgii muzulmanie zaczęli napływać już w latach 50. i 60. XX w., głównie za sprawą podpisania umów pozwalających na przyjazd „obcej” siły roboczej do tego kraju. Belgijscy wyznawcy islamu pochodzą przede wszystkim z Maroka, Turcji, Algierii i Tunezji. Kult muzulmański jest w Belgii uznawany od 1974 r., natomiast od przełomu lat 1975/1976 istnieje możliwość prowadzenia w szkołach lekcji religii muzulmańskiej. Imigranci w Belgii (wielu z nich to Marokańczycy) organizują się często we wspólnoty, z własnymi meczetami i szkołami.

Co ciekawe, belgijski Sąd Konstytucyjny potwierdził 6 grudnia 2010 r. prawo zakazujące od 2011 r. noszenia w miejscach publicznych ubiorów zakrywających twarz, np. burki i nikabu. Odrzucił tym samym odwołanie dwóch muzulmanek, które na mocy zarządzeń komunalnych zostały spisane przez policję na ulicy w Brukseli, gdy szły po niej z zasłoniętymi twarzami. Belgia jest jednym z dwóch, obok Francji, krajów Europy, w którym wprowadzono taki zakaz [*Belgia: Sąd...* 2012].

3.6. Francja

We Francji muzułmanie są drugą co do wielkości grupą wyznaniową. Tu, podobnie jak w Wielkiej Brytanii, obecność islamu wiąże się z kolonialną przeszłością, a co za tym idzie – najwięcej wyznawców islamu pochodzi z Algierii, Maroka i Tunezji. Islam wtapia się we francuskie społeczeństwo. J. Berque, francuski socjolog i antropolog, a także tłumacz Koranu, proponował już w latach 90. XX w. stworzenie wydziału islamistycznego w Strasburgu. Wydział ten w jego zamyśle miał kształcić świątłych imamów i promować postępowy islam. Imamowie, którzy ukończyliby taki wydział, mieliby z kolei nauczać francuskich muzułmanów. Również zatem w tym ujęciu celem powinno być nie alienowanie się społeczności muzułmańskiej w zamkniętych dzielnicach regulowanych przez prawo szariatu, ale jej integracja ze społecznością europejską i konstruktywny dialog międzykulturowy.

4. Rada Europy, ECRI

Warto wspomnieć, że Europejska Komisja Przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) wydała 27 kwietnia 2000 r. rekomendację nr 5 zatytułowaną *Combating Intolerance and Discrimination against Muslims [General Policy... 2000]*. Rekomendacja jest regulacją potępiającą wszelkie przejawy nietolerancji względem wyznawców islamu. Zaleca m.in. podjęcie działań legislacyjnych mających na celu wydanie aktów prawnych przeciwdziałających dyskryminacji ze względu na religię – przede wszystkim w zakresie edukacji i zatrudnienia. Wskazuje także na konieczność poszanowania praw kobiet oraz wzywa do międzykulturowego dialogu.

Z dokumentów wydanych przez Komisję Europejską warto przytoczyć także Białą księgę dialogu interkulturowego [*White Paper... 2008*] wydaną 7 maja 2008 r., w której podkreślono, że państwa członkowskie UE powinny wprowadzić skuteczne przepisy prawne zakazujące m.in. islamofobii, nawoływania do nienawiści i przemocy [*White Paper... 2008*, s. 5]. W 2011 r. natomiast Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)/ODIHR, Komisja Europejska i UNESCO wydały wspólnie *Wytyczne dla wychowawców w sprawie walki z nietolerancją i dyskryminacją względem muzułmanów [Guidelines... 2011]*. Wytyczne te zostały opracowane celem wspierania nauczycieli w zwalczaniu nietolerancji i dyskryminacji muzułmanów. Są one jednak przeznaczone dla szerszego grona odbiorców, w tym polityków i urzędników, dyrektorów i wychowawców, a także związków zawodowych nauczycieli oraz członków organizacji pozarządowych. Wytyczne powinny znaleźć zastosowanie na poziomie szkół podstawowych i średnich, zarówno państwowych, jak i prywatnych. W doku-

mencie zwraca się przede wszystkim uwagę na potrzebę zapewnienia wolności wypowiedzi czy otwartą przestrzeń do dyskusji.

O większą tolerancję względem mieszkających w Europie muzułmanów oraz przewyższanie uprzedzeń wobec nich apelował również europejski komisarz do spraw praw człowieka N. Muiznieks. Stwierdził on, że „nadszedł już czas uznania, iż muzułmanie stanowią integralną część społeczeństw europejskich i że mają prawo do równości i godności. Uprzedzenia, dyskryminacja i przemoc wobec nich jedynie utrudniają integrację. Istnieje obecnie potrzeba, aby usunąć stare i nowe formy rasizmu i nietolerancji” [Rada Europy... 2012]. Komisarz wezwał rządy państw unijnych do odrzucenia wszelkich prawnych i pozaprawnych środków mogących dyskryminować muzułmanów [Anti-Muslim... 2012].

5. Podsumowanie

Reasumując, można przytoczyć słowa F. Cardiniego [2006, s. 210]: „kontynent europejski stał się przedmiotem nowego islamskiego «najazdu». Muzułmanie, którzy przybywają do Europy, zazwyczaj w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia, charakteryzują się często kulturą religijną na poziomie elementarnym, ale równocześnie stanowi ona dla nich jedyny instrument tożsamości i samoświadomości. Wyznawcy islamu znaleźli się w Europie końca XX wieku w sytuacji całkowicie nowej z historycznego punktu widzenia, gdyż po raz pierwszy znaczące grupy muzułmańskie muszą żyć poza *dar al-islam*, zatem na obszarach, gdzie nieznanym jest szariat jako prawo fundamentalne i zwyczajowe”. Do istotnych problemów funkcjonowania muzułmanów w Europie jako grupy mniejszościowej dochodzi napięcie powodowane przez dwie skrajności, mianowicie z jednej strony są to incydenty antyislamskie, a z drugiej strony – skrajne przejawy działalności fundamentalistów, którzy nie są przecież przedstawicielami ogółu czy większości społeczności muzułmańskiej, która zachowując swoją tożsamość religijno-kulturową, pragnie żyć w spokoju.

Trudno żywić przekonanie, że w krajach Unii Europejskiej w najbliższej przyszłości wprowadzone zostaną *sharia zones*. Gdyby praktyka taka miała miejsce, należałoby uznać takie strefy za autonomiczne i wyjęte niejako spod prawa UE i poszczególnych krajów Unii. W kontekście refleksji na temat stref szariatu warto dodać, że na terenie Unii Europejskiej funkcjonuje Europejskie Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii (EUMC), które w grudniu 2006 r. opublikowało sprawozdanie *Muzułmanie w Unii Europejskiej: dyskryminacja i islamofobia*, dotyczące sytuacji muzułmanów w państwach członkowskich Unii Europejskiej. W sprawozdaniu przeanalizowano dostępne dane i informacje dotyczące zakresu i charakteru dyskryminacji muzułmanów i incydentów na

tle islamofobicznym w UE. Przedstawiono również przykłady dobrych praktyk stosowanych w państwach członkowskich i zaproponowano działania mające na celu zwalczanie dyskryminacji i rasizmu, a także promujące integrację [Główne zagadnienia... 2006]. Jak widać, kierunek Unii Europejskiej to raczej próba stworzenia społeczeństwa demokratycznego, opartego na poszanowaniu różnic rasowych i kulturowych, oraz promocja integracji ludności napływowej z ludnością tradycyjnie zamieszkującą obszar Europy, a nie wyodrębnianie zamkniętych stref na wzór gett, które rządziłyby się własnymi prawami.

Literatura

- Anti-Muslim Prejudice Hinders Integration, The Council of Europe Commissioner's Human Rights Comment* [2012], <http://humanrightscomment.org/2012/07/24/anti-muslim-prejudice-hinders-integration-5> (data dostępu: 24.07.2012).
- Bauman Z. [2011], *Kultura w płynnej nowoczesności*, Narodowy Instytut Audiowizualny, Agora, Warszawa.
- Belgia: Sąd potwierdził zakaz noszenia burki* [2012], <http://gosc.pl/doc/1385951.Belgia-Sad-potwierdzil-zakaz-noszenia-burki> (data dostępu: 7.12.2012).
- Cardini F. [2006], *Europa a islam. Historia nieporozumienia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- General Policy Recommendation no 5: Combating Intolerance and Discrimination against Muslims*, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N5/Recommendation_5_en.asp (data dostępu: 15.12.2012).
- Główne zagadnienia sprawozdania EUMC „Muzułmanie w Unii Europejskiej: dyskryminacja i Islamofobia”* [2006], <http://fra.europa.eu/fraWebsite/material/pub/muslim/EUMC-highlights-PL.pdf> (data dostępu: 11.12.2012).
- Greiner U. [2010], *Wulffs Rede zur Einheit*, „Die Zeit online”, <http://www.zeit.de/2010/41/01-Islam-Deutschland-Bundespraesident>, <http://britishfreedom.org/shariah-free-zone-leaflet> (data dostępu: 7.10.2010).
- Guidelines for Educatorson Countering Intolerance and Discrimination against Muslims. Addressing Islamophobia trough Education* [2011], <http://www.osce.org/odihr/84495?download=true> (data dostępu:).
- Interview: Muslim Cleric in Favor of Sharia Law Plans WH Protest*, http://www.youtube.com/watch?v=ddA_VjIwzn4, FoxNewsInsider (data dostępu: 22.02.2011).
- Każmierczak Ł. [2011], *Gorzki smak kebabu*, <http://fakty.interia.pl/prasa/przewodnik/news/gorzki-smak-kebabu,1552934,4255> (data dostępu: 5.11.2011).
- Khan G.M. [2002], *Mahomet Prorok*, Muza, Warszawa.
- Lanzieri G. [2011], *Eurostat Methodologies and Working Papers*, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-11-019/EN/KS-RA-11-019-EN.PDF (data dostępu: 1.12.2011).
- Migrants in Europe – A Statistical Portrait of the First and second Generation* [2010], Eurostat Statistical Books 2011 edition, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-31-10-539/EN/KS-31-10-539-EN.PDF (data dostępu: 8.12.2011).

- Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia* [2006], EUMC, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/156-Manifestations_EN.pdf (data dostępu: 15.07.2014).
- Parzymies A., Nalborczyk A.S. [2003], *Muzułmanie w Europie* [w:] *Oblicza współczesnego islamu*, red. E. Machut-Mendecka, SWPS Academica, Warszawa.
- Rada Europy wzywa do tolerancji wobec mułmanów* [2012], <http://wiadomosci.onet.pl/religia/rada-europy-wzywa-do-tolerancji-wobec-muzulmanow/36s6l> (data dostępu: 30.07.2012).
- Salafici chcą stref szariatu w Kopenhadze* [2011], <http://wolnemedi.net/prawo/salafici-chca-stref-szariatu-w-kopenhadze> (data dostępu: 24.10.2011).
- Sardar Z., Davies M.W. [2005], *Twarzą w twarz. Islam*, Polski Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Sorman G. [2007], *Dzieci Rifa'y. Muzułmanie i nowoczesność*, Prószyński i S-ka, Warszawa.
- Spór o imigrantów – Merkel podgrzała atmosferę* [2011], <http://fakty.interia.pl/swiat/news/spor-o-imigrantow-merkel-podgrzala-atmosfere,1545681,4> (data dostępu: 17.10.2011).
- Szariat w Danii? „Niech jego zwolennicy lepiej wyjadą”* [2011], <http://fakty.interia.pl/swiat/news/szariat-w-danii-niech-jego-zwolennicy-lepiej-wyjada,1717438> (data dostępu: 5.11.2011).
- Szczepański M., Ślęzak-Tazbir W. [2007], *Między lękiem a podziwem: getta społeczne w starym regionie przemysłowym* [w:] *Gettoizacja polskiej przestrzeni miejskiej*, red. W. Łukowski, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Szef niemieckiego MSW za religią islamską w szkołach* [2010], <http://news.money.pl/artykul/szef;niemieckiego;msw;za;religia;Islamska;w;szkolach,180,0,671924.html> (data dostępu: 7–8.09.2010).
- The Future of the Global Muslim Population. Projectios for 2010–2030* [2011], The PEW Forum on Religion & Public Life, <http://features.pewforum.org/muslim-population> (data dostępu: 30.01.2012).
- White Paper on Intercultural Dialogue “Living Together as Equals in Dignity”* [2008], http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf (data dostępu: 11.01.2012).
- Widzyk A. [2010], *Niemcy zmierzają do samolikwidacji*, <http://fakty.interia.pl/swiat/news/niemcy-zmierzaja-do-samolikwidacji,1524913,4> (data dostępu: 30.08.2011).
- Wiktorowicz Q. [2005], *Radical Islamrising: Muslim Extremism in the West*, Rowman & Littlefield.

The Idea of Regulating Sharia Zones in Selected Countries of the European Union

The study presents issues related to the possibility of introducing into traditional urban areas of the European Union (to western culture) special zones regulated by Shariah law (sharia zones). It draws on recent statistics and forecasts on the number of the Muslim population living in the European Union. These are widely reported in the media. The author also provides examples of proposed regulations of sharia zones in selected European cities. This is a current issue in the largest countries in the European Union and interesting from the point of view of both sociology and law.

Keywords: law of Shariah, the Muslim population, the European Union, zones.